

Синергетична концепція інноваційного розвитку інформаційного права

Останнім часом вчені все більше приділяють увагу одному з найбільш інтегральних спрямувань методології вивчення соціального буття – соціальній синергетиці . Для розуміння міждисциплінарної природи об'єктів високотехнологічного інформаційного права, потрібно з'ясувати сутність поняття «синергетика права».

Синергетика – це відносно молодий міждисциплінарний науковий напрям. Синергетика вивчає загальні закономірності самоорганізації, становлення структур, які утворюються в складних, відкритих системах в процесі перманентного потокового обміну речовиною, енергією та інформацією з навколишнім середовищем у нерівноважних умовах.

Важливим для синергетики є виявлення просторово-часової структури організації, умов її виникнення і розвитку. Об'єктами дослідження синергетики виступають самі різні системи, від атома до людини. Слово «синергетика» (від грец. συν – «спільно» і грец. εργος – «діючий») і означає «спільна дія», підкреслюючи узгодженість поведження часток, що відображається в функціонуванні системи як цілого. Тобто пропонуються базові моделі, нові поняття й методи, які можуть бути застосовані в даній ситуації, які можуть стати основою побудови нової нелінійної пізнавальної парадигми, а можуть залишитися знахідками в різних дисциплінах.

Основними завданнями синергетики є вивчення природних явищ і процесів на основі принципів самоорганізації систем, що складаються з підсистем. Таким чином, синергетика – це наука, що займається вивченням процесів самоорганізації й виникнення, підтримки, стабільності й розпаду структур всілякої природи .

Зі світоглядної точки зору синергетику іноді позиціонують, як «глобальний еволюціонізм» або «універсальну теорію еволюції», що дає єдину основу для опису механізмів виникнення будь-яких інновацій подібно тому, як інколи кібернетика визначалася, як «універсальна теорія управління», однаково придатна для опису будь-яких операцій регулювання й оптимізації: у природі, у техніці, у суспільстві й т.п. Час показав, що загальний кібернетичний підхід виправдав далеко не всі надії, що покладались на його. Аналогічно й тлумачення масштабного застосування методів синергетики зазнає критики.

Зрозуміло, у соціальній і медійній системі з позицій управлінської діяльності нелінійність ґрунтується на багатоваріантності, а, отже, інформаційно більш насичена. Інформаційна множина створює можливість вибору, адекватного цільовим настановам діяча. Чутливість нелінійного мислення до інформаційних мікровпливів являє собою «режим із загостренням», здатний породити з будь-якої мікрофлуктуації макроструктуру.

Суб'єкт, що зафіксував і осмислив певну інформацію, потенційно здатний у відповідності зі своїм індивідуальними якостями, умотивованістю, розпушувати структуру в локальній зоні й за допомогою резонансного порушення призвести систему до крапки біфуркації. Структура, відповідно до принципу динамічної організованості (упорядкованості з потенційною можливістю дії), відкрита для діяча, тобто готова до зміни конфігурації.

Інформаційний синергізм або синергетичний ефект – це ефект взаємозв'язку й взаємодії, підвищення результативності за рахунок використання взаємозв'язку й взаємопосилена соціотехнологічного впливу інформаційної діяльності. У системному підході аналіз ведеться, як правило, на якісному рівні. На відміну від системного підходу, де основна увага акцентується на зв'язках частин у цілому, синергетика досліджує причини властивостей системи. Таким чином, синергетика є науковою дисципліною, що розглядає закономірності процесів системної інтеграції й самоорганізації в різних системах. Підхід – це комплекс механізмів пізнання або практики, що характеризує конкуруючі між собою стратегії і програми в науці, політиці, філософії або в організації життя та діяльності людей.

Синергетика завжди розглядалась як міждисциплінарний підхід, тому що принципи, що управляють процесами самоорганізації, представляються узгодженими, безвідносно природи систем і для їхнього опису повинен бути придатний загальний математичний апарат.

Звідси синергетичний підхід у теорії права являє собою систему міждисциплінарних прийомів, що характеризуються рядом ознак, заснованих на ідеях спільної дії елементів теорії права, які визначають системність взаємозалежних і взаємообумовлених підходів у вивченні права, що ґрунтуються на принципах самоорганізації.

Стосовно до науки інформаційного права синергетичний підхід включає систему прийомів, способів пізнання інформаційних явищ, процесів і станів науково-правової діяльності, спрямованих на розкриття казусних явищ як у самій правовій науці, так і в юридичній практиці, на виведення законів, принципів протікання інформаційних процесів і їхнє саморегулювання.

Ось тому синергетичний ефект проявляється в теорії права й теорії правового регулювання тоді, коли в результаті погодженої, спільної дії елементів даних систем виникає нова якість, що не може бути досягнуто на рівні окремих їхніх елементів.

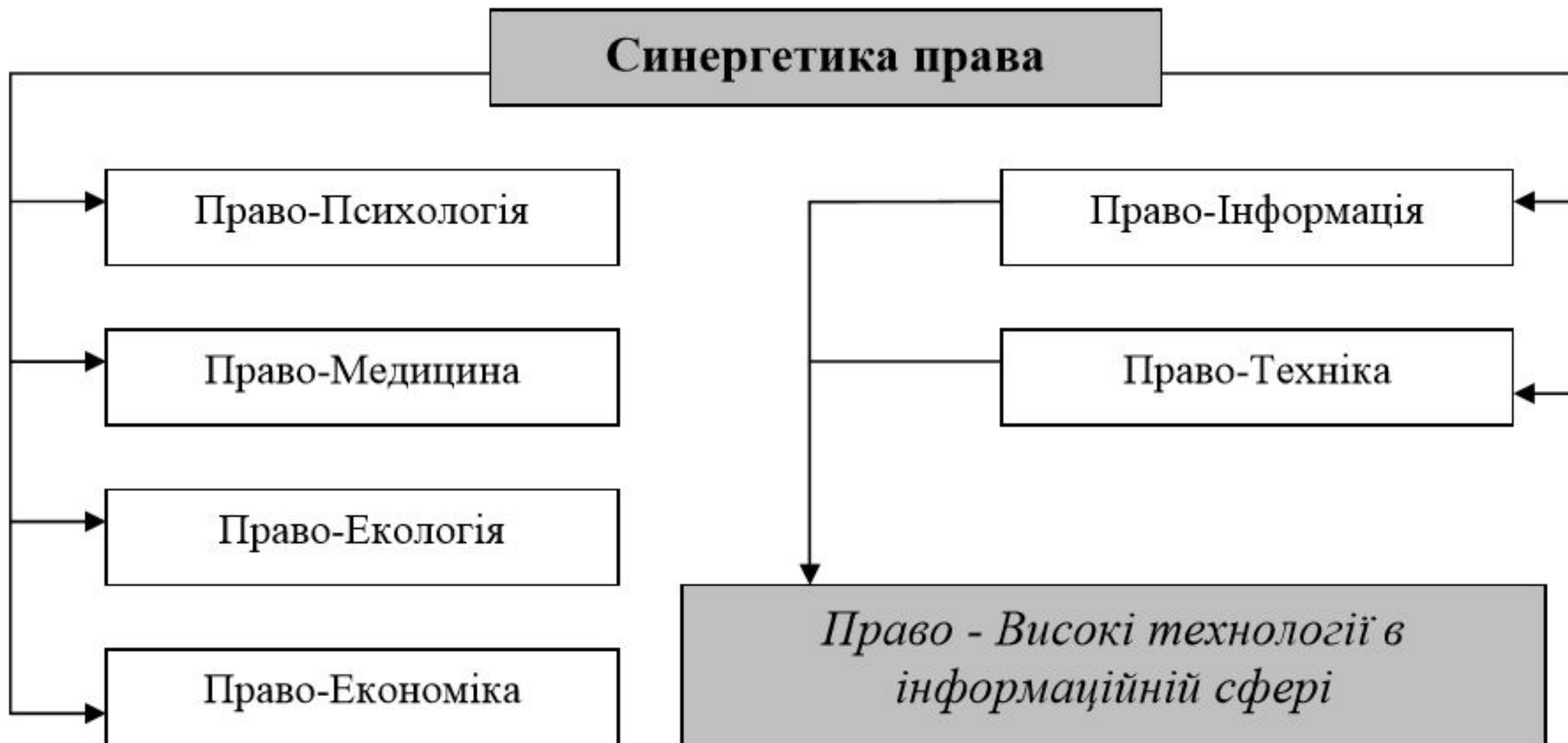
Хоча, як зазначають автори, системноінформаційний підхід не заперечує системного підходу як універсального наряду методології спеціально-наукового пізнання і соціальної практики, а значно розширює можливості використання змістовно гнучких принципів системного підходу, які не підлягають будь-якій жорсткій концептуалізації.

Потрібно зазначити, що існує зв'язок високотехнологічної теорії інформаційного права з іншими юридичними науками – адміністративним, конституційним, цивільним, фінансовим, інвестиційним, авторським правом та ін. Окремо потрібно зазначити дисципліни кримінально-правового циклу як-то кримінальне право, кримінальний процес, кримінологія, криміналістика, судова експертиза та окремі підгалузеві інститути. Далі про кожний з них чекає докладний аналіз системних зв'язків.

Отже, існує сенс визначити метод у високотехнологічному інформаційному праві як єдиний узагальнений правовий спосіб вирішення інформаційних задач високотехнологічного класу, одними з особливостей чого є кібернетичне та комп'ютерне моделювання, формування високотехнологічних гіперсистем, а також організаційно-правове обмеження інформаційного доступу до технологічної карти і самого технологічного процесу в дії.

Таким чином, стає зрозумілим, чому методологічна основа високотехнологічного інформаційного права щодо з'ясування нових соціотехнологічних явищ базується на теорії цивілізаційного підходу.

Важливим аспектом високотехнологічної теорії інформаційного права є проблематика його підсистем, що показано на схемі:

У високотехнологічному інформаційному праві використовується вся сукупність способів регулюючого впливу на інформаційні правовідносини, що виникають у сфері високих технологій, тобто як диспозитивне регулювання (воля вибору, рівність сторін, децентралізація, координація), так і імперативне регулювання (централізоване здійснення владних повноважень, стругаючи субординація).

Залучення різних методів у систему високотехнологічного інформаційного права не означає їхнього довільного зіткнення або конкуренції.

Дискусії з питань значущості тих або інших методів для високотехнологічного інформаційного права можна примирити, тільки виробивши самостійну правову систему для вирішення проблем, що виникають у інформаційних відносинах з приводу розробки та використання високих технологій.

Безумовно, правові заборони певною мірою обмежують інформаційну самостійність та ініціативу учасників високотехнологічних відносин. Але такі інформаційні обмеження встановлюються як в інтересах окремих груп, так і у загальних суспільних інтересах.

Метою розвитку високих технологій в інформаційній сфері є підвищення ефективності системи за рахунок одержання синергетичного ефекту. Синергетика в теорії інформаційного права виступає в ролі методу, реалізуючи свої ідеї в дослідженні її елементів. При цьому, синергетика не може й не повинна диктувати умови в доктрині й концептуальному розвитку високотехнологічного інформаційного права.

Отже, з позицій синергетичного підходу зазначений новий феномен може розглядатися як динамічна система інформаційних взаємодій суб'єкта з техносвітом, у процесі чого відбувається створення особливої правової конструкції, втілення її в об'єкті правового регулювання, здійснення й перетворення інформаційних правовідносин суб'єктів у сфері високотехнологічної діяльності.

Оскільки електронне право високих технологій є окремою підгалуззю (науковою теорією), що формується у рамках науки інформаційного права, правова регуляція високих технологій є новою категорією, зміст якої може бути визначений за допомогою теорії синергетичного підходу.